

## УРОЖАЙНІСТЬ СУЧАСНИХ СОРТІВ І ГІБРИДІВ ЖИТА ОЗИМОГО ЗАЛЕЖНО ВІД НОРМИ ВИСІВУ, ФОНІ МІНЕРАЛЬНОГО ЖИВЛЕННЯ ТА КОМПЛЕКС ВЗАЄМОДІЇ ЦИХ ФАКТОРІВ

Шкраба О.С., студент, Безпалько В.В., к.с.-г.н., доцент

(Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка)

В сучасних умовах в світі зростає дефіцит зерна жита, і перед людством знову виникає гостра проблема продовольчої кризи. Річне виробництво зерна в середньому становить близько 600 млн. т, до 2025 р. потреба становитиме рівня від 840 млн. до 1 млрд. т. Задоволення цієї потреби - досить складне завдання при врахуванні того, що посівні площі в світі зменшуються, а врожайність жита в більшості розвинених країн вже досягла граничного рівня, наприклад, в країнах Європи становить понад 8 т / га [1-3].

Жито — цінна зернова культура. Яка на жаль, за останні 10 сезонів (із 2010-го по 2020 р.) посівні площі під ним в Україні скоротилися на 59%.

Дуже дивно, бо за умов правильної технології вирощування й оптимального захисту рентабельність вирощування жита озимого може сягати 120-150 % [4].

Посушливі умови жито витримує добре, адже має потужну й розгалужену кореневу систему. Вона дозволяє краще використовувати мінеральні добрива й поживні речовини з ґрунту, краще протистояти стресам, хворобам і шкідникам. Тому озиме жито, особливо гібридне, є дуже «вдячною» культурою для агронома.

*«Жито невибагливе: вирощується на бідніших ґрунтах Полісся, менш вибагливе до азоту, менше уражається хворобами та шкідниками. Тому, як казали раніше, жито годує все населення, а пшениця — вибірково. Жито ніколи не було збитковим»*[3].

*Цю культуру сіють стабільно, тим більше, що для нашого регіону вона базова. Тому кожного року там, де нічого не росте, сіють жито, яке навіть на суцільному піску дає непоганий урожай».*

Дуже важливою складовою будь-якої технології вирощування сільськогосподарських культур є адаптований до місцевих умов сорт чи гібрид, який володіє високою і стабільною за роками урожайністю та здатністю протистояти абіотичним і біотичним стрес-факторам [5].

Так, поява сортів з принципово новими характеристиками, а також ефективне використання їхнього генетичного потенціалу, зменшення енерговитрат на виробництво потребують удосконалення системи підбору та раціонального розміщення сортів у певних ґрунтово-кліматичних зонах. Важливим урахуванням їх біологічних особливостей, адаптивності, агроекологічної пластичності й реакції на умови вирощування жита озимого [6].

Для формування високого врожаю зерна сучасних сортів і гібридів жита озимого необхідно забезпечити оптимальну кількість рослин та продуктивних стебел на одиницю площі, що досягається відповідною нормою висіву. Як при

зріджених, так і при надзвичайно густих посівах, урожай зерна жита озимого знижується [7]. Норми висіву насіння жита озимого залежать від ґрунтово-кліматичних умов, попередників, удобрення, біології сорту чи гібриду [8, 9].

Також відомо, що оптимальна густина рослин і достатня кількість поживних речовин у ґрунті – найважливіші умови, від яких залежить урожай [10].

Потрібно пам'ятати, що високий урожай можливий лише за дотримання правильної технології вирощування: гарний насінневий матеріал, правильна сівба та норми висіву, оптимальна система удобрення, ефективний захист. Тільки за цих умов можна отримати високі показники урожайності та якості жита.

Тому вивчення реакції сучасних сортів і гібридів жита озимого на різні норми висіву, фони мінерального живлення та комплекс взаємодії цих факторів на рівень урожайності є дуже важливим.

Отже, при вирощуванні жита озимого для отримання високого рівня урожайності потрібно ретельно підбирати сорти та гібриди, які реалізують свій генетичний потенціал урожайності при невисокій нормі висіву насіння з обов'язковим застосуванням мінеральних добрив.

#### **Список літератури:**

1. Амелин А. В. Роль сорта в формировании урожая. Земледелие. 2002. №1. С. 42.
2. Щипак Г. В. Селекция и семеноводство жита озимого. Специальная селекция и семеноводство полевых культур. Харків, 2010. С. 70–107.
3. Зубець М. В. Сій тритикале і жито – господарем будеш. Зерно і хліб. 2004. № 1. С. 30–33.
4. Матеріали ІХ науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні питання та проблематика у технологіях вирощування продукції рослинництва» 27 листопада 2020 року. 205 с.
5. Хлопук М. С. Озимая пшеница и рожь в Тульской области / М. С. Хлопук, К. Г. Калашников // Зерновое хозяйство. – 2005. – № 2. – С. 18-20.
6. Уліч О. Л. Агробіологічні властивості нових сортів пшениці озимої / О. Л. Уліч // Вісник аграрної науки. – 2001. – № 7. – С. 23-26.
7. Рожь / [Тиунов А. Н., Глухих К. А., Харькова О. А., Шернин И. А.]. – М. : Колос, 1972. – 352 с.
8. Сортовая агротехника зерновых культур ; под ред. Н. А Федоровой. – К. : Урожай, 1983. – 312 с.
9. Пахомова В. П. Озимая рожь – важная продовольственная культура / В. П. Пахомова, Д. М. Щербинина. – К. : Урожай, 1967. – 124 с.
10. Озимі зернові культури / Л. О. Животков, С. В. Бірюков, Л. Т. Бабаянець [та ін.] ; за ред. Л. О. Животкова і С. В. Бірюкова. – К. : Урожай, 1993. – 288 с.